

VILNIAUS UNIVERSITETO STUDENTŲ ATSTOVYBĖ

Vilnius University Students' Representation

Švietimo ir mokslo viceministrui
Rimantui Vaitkui

2013–12–16 Nr. 104

DĖL MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO PROJEKTO

Vilniaus universiteto Studentų atstovybė (VU SA) įvertinusi Mokslo ir studijų įstatymo (toliau – Įstatymo) tobulinimo darbo grupės veiklą ir sutartus pasiūlymus teikia šias pastabas, gruodžio 5 d. atsiųstam Įstatymo projektui:

1. 3 straipsnyje prie studijų principų **įtraukti „akademinės etikos“ principą**. Atkreipiame dėmesį, jog prie mokslo principų jis yra įtrauktas. Taip pat siūlome įvertinti ar skirtingas panašių principų apibrėžimas mokslo ir studijų veiklose yra pagrįstas bei apsvarstyti galimybę 3 straipsnyje išdėstyti bendrus mokslo ir studijų principus, o ne atskirus. Siūlomas išdėstymas labiau atlieptų mokslo ir studijų vienovės sampratą.
2. 4 straipsnio 7 dalis, mūsų nuomone, turėtų likti („Dėstytojas“).
3. 3 straipsnio 25 dalį suvienodinti su atnaujinta to paties straipsnio 1 dalimi ir išdėstyti taip: „<...> **taip pat įgytą aukštojo mokslo kvalifikaciją liudijančių dokumentų diplomų, diplomo priedėlio (priedo), pažymėjimų išdavimas**“. Manome, jog tokia formuluotė būtų nuoseklesnė, nes būtent pirmojoje straipsnio dalyje „diplomą“ pakeičia „dokumentą“.

4. 6 straipsnio 5 dalyje numatytas sutarties tarp valstybinės aukštosios mokyklos ir Švietimo ir mokslo ministerijos turinys. Manome, jog dabartinė apibrėžtis yra per siaura, orientuota į vienašalius įsipareigojimus ir iš esmės neatspindi Mokslo ir studijų įstatymo tobulinimo darbo grupės diskutuotų gairių. Atkreipiame dėmesį, jog sutartyje turėtų būti numatyti abipusiai strateginiai įsipareigojimai, taip pat turėtų būti numatyti sutarties derinimo principai, jos nevykdymo pasekmės ir pan. Primename, jog darbo grupė nepasisakė prieš tai, jog tokios sutartys, išimtiniais atvejais, galėtų būti sudaromos ir su nevalstybinėmis aukštosiomis mokyklomis, bet tokios galimybės dabartinė Įstatymo projekto nuostata nenumato.

Sutartis tarp aukštųjų mokyklų ir valstybės (jos įgaliotos institucijos) yra neretai sutinkama praktika Vakarų Europos šalyse, kuri buvo bandyta diegti ir Lietuvoje. Įvertindami nesėkmingą tokio teisinio reglamentavimo patirtį, manome, jog jam galima būtų pritarti tik susipažinus su poįstatyminiu aktu projektais bei juos išdiskutavus su visa akademinė bendruomene.

5. Papildyti atnaujintą 7 straipsnio 3 dalies 4 punktą ir išdėstyti taip: „įgyvendindama studijų programą **teikti studentams akademinę ir socialinę paramą**, konsultuoti **juos** studentus įsidarbinimo galimybių klausimais, vykdyti absolventų įsidarbinamumo ir darbo karjeros tyrimus“.

Pritardami Įstatymo projekte numatytam studentų konsultavimui įsidarbinimo galimybių klausimais, manome, jog aukštoji mokykla turėtų prisiimti dalį atsakomybės remiant socialiai pažeidžiamiausius studentus, siekiant aukštojo mokslo ir kartu užtikrinti akademinę paramą visiems studentams (konsultavimas dėl studijų plano susidarymo, pagalba mokantis ir pan.), siekiant užtikrinti efektyvesnę mokymosi procesą.

6. 7 straipsnio 3 dalį papildyti nauju 5 punktu, jį išdėstant taip: „**remti Studentų atstovybę, neatlygintinai suteikti jos veiklai reikalingas patalpas bei kitas būtinas priemones**“.

7. Atkreipiame dėmesį, jog šiuo metu dalis aukštųjų mokyklų nevykdo visų joms priskirtų prievolių (pavyzdžiui, neskelbia programų vertinimo išvadų viešai), todėl manome, jog būtina Įstatyme numatyti griežtesnę aukštųjų mokyklų atsakomybę už šių pareigų nevykdymą.

8. 9 straipsnio 1 dalyje numatyta galimybė daliai kolegines studijas vykdančių mokyklų pavadinime turėti žodį „akademija“. Šis terminas jau dabar yra naudojamas universitetinių aukštųjų mokyklų, todėl manome, jog netikslinga numatyti galimybę jį vartoti ir neuniversitetinėms

aukštosioms mokykloms, ypač atsižvelgiant į universitetinių ir neuniversitetinių aukštųjų mokyklų Lietuvoje niveliaciją.

9. Papildyti 13 straipsnio 2 dalį ir išdėstyti taip: „<...> Lietuvos mokslo taryba organizuoja Lietuvoje vykdomos mokslinės veiklos **bei doktorantūros** vertinimą“. Šiuo metu doktorantūros vykdymo kokybės išorinis vertinimas nėra priskirtas jokiai institucijai, tad manome, jog racionaliausia būtų šią funkciją priskirti Lietuvos mokslo tarybai.

10. 17 straipsnio 2 dalyje numatyta, jog vienas Studijų kokybės vertinimo centro tarybos narys turi būti iš užsienio. Manome, jog siekiant aiškesnio reglamentavimo reikėtų numatyti, kuri institucija turėtų skirti užsienio narį.

11. 20 straipsnio 3 dalyje esanti nuostata realios autonomijos aukštosioms mokykloms nesuteikia, tad siekiant išlaikyti visuomenės įtraukimą ir šiuolaikinės vadybos principus atitinkančią valdymo sąrangą, siūlome gražinti privalomą aukštosios mokyklos tarybos formavimo tvarką. Neprieštaraudami, jog vietoj vieno renkamo išorinio nario, atsirastų vienas narys skiriamas Švietimo ir mokslo ministro, visgi manome, jog nuostata, jog AM taryboje turi būti bent vienas narys atitinkantis AM profilį yra perteklinė ir įnešanti teisinio neaiškumo (natūralu, jog aukštosios mokyklos yra suinteresuotos turėti jų profilį atitinkančius žmones), todėl siūlome šį straipsnį išdėstyti taip:

„Aukštosios mokyklos tarybą sudaro 9 arba 11 narių. Aukštosios mokyklos statusas nustato ~~tikslią tarybos formavimo tvarką ir tikslų tarybos narių skaičių. Paprastai aukštosios mokyklos taryba sudaroma tokia tvarka:~~ **V**ieną narį skiria Švietimo ir mokslo ministras, vieną narį skiria studentų atstovybė savo nustatyta tvarka, jeigu jos nėra, – visuotinis studentų susirinkimas (konferencija), kiti akademinės bendruomenės nariai aukštosios mokyklos nustatyta tvarka skiria atitinkamai ne daugiau kaip 4 arba 5 narius. Senato (akademinės tarybos) nustatyta tvarka atrenkami, skiriami ir atšaukiami atitinkamai 3 arba 4 nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, iš jų vienas narys – studentų atstovybės savo nustatyta tvarka. Šie ~~4~~ **3** arba ~~5~~ **4** nariai atrenkami viešo konkurso būdu ir skiriami įvertinus Aukštojo mokslo ~~12 tarybos atliktą kandidatų įvertinimą aukštosios mokyklos statute nustatyta tvarka. Bent vienas aukštosios mokyklos tarybos narys turi būti parenkamas pagal aukštosios mokyklos vykdomų studijų profilį. Tarybos sudėtį viešai skelbia senato (akademinės tarybos) pirmininkas~~“.

12. 20 straipsnio 4 dalyje atsisakyti naujai siūlomos nuostatos, kalbančios apie regionines aukštąsias mokyklas, nes tokio tipų aukštųjų mokyklų Lietuvoje teisiškai nėra. Jei būtų nuspręsta dalį Lietuvos aukštųjų mokyklų priskirti regioniniam tipui, visų pirma tam reikėtų plataus ir išdiskutuoto teisinio reglamentavimo, kuris numatytų galimus skirtingų aukštųjų mokyklų tipus, jų priskyrimo kriterijus, teises, pareigas ir pan.

13. 39 straipsnio 1 dalies nuostatos dėl Vyriausybės tvirtinamų MTEP krypčių bei ŠMM tvirtinamo tarptautiškumo skatinimo ir plėtros krypčių turėtų būti perkeltos į kitą straipsnį, nes šios veiklos su „mokslo ir (arba) meno ir studijų vienove“ tiesiogiai nesusijusios.

14. 40 straipsnio 4 dalyje numatyti, jog tais atvejais, kai išorinis vertinimas atliekamas pasitelkiant ekspertus iš užsienio, jis vyksta užsienio kalba ir išdėstyti taip: „Tais atvejais, kai vertinimui pasitelkiami ekspertai iš užsienio šalių, vertinimas gali būti vykdomas užsienio kalba“.

15. 42 straipsnio 5 dalyje išbrauktos nuostatos turėtų būti gražintos. Visų pirma, tai išbraukus pirmąją dalį, Įstatyme niekaip nebūtų reglamentuojama, kas įvyksta, jei programa neakredituojama. Visų antra, išbraukus antrąją dalį studentai, studijavę tokioje programoje netektų galimybės baigti tos ar panašios studijų programos tokiomis pat sąlygomis ir tokiu būdu valstybė pažeistų jų teisėtus lūkesčius, todėl siūlome minimas nuostatas atstatyti ir Įstatymo projekto 5 dalį palikti tokią pačią kaip dabartinė Įstatymo 2 dalis.

16. 43 straipsnio 3 dalyje numatyti, jog išorinį institucinį vertinimą gali atlikti ir kitos institucijos ir išdėstyti taip: „Aukštųjų mokyklų išorinį veiklos vertinimą atlieka Studijų kokybės vertinimo centras **ar kita aukštojo mokslo kokybės vertinimo agentūra, įtraukta į Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo agentūrų registrą**“.

17. Nekeisti 43 straipsnio 4 dalies nuostatos, jog AM išorinio vertinimo tvarkos aprašą tvirtina Vyriausybė. Manome, jog išorinis vertinimas yra itin svarbus procesas, kurio reglamentavimas turėtų būti Vyriausybės prerogatyva.

18. 44 straipsnio 2 dalyje numatytas 5 metų laikotarpis, mūsų nuomone, yra per ilgas ir siūlome nekeisti šiuo metu galiojančio reglamentavimo, paliekant 2 metų terminą.

19. Nekeisti 44 straipsnio 5 dalies nuostatos, jog AM akreditavimo tvarkos aprašą tvirtina Vyriausybė. Manome, jog akreditavimas yra itin svarbus procesas, kurio reglamentavimas turėtų būti Vyriausybės prerogatyva.

20. 46 straipsnio 2 dalies 4 punktą papildyti industrine doktorantūra ir išdėstyti taip: „trečioji – mokslo, meno, **industrinės** doktorantūros“.

21. 46 straipsnio 3 dalį papildyti galimybe vykdyti jungtinę doktorantūrą universitetams su įmonėmis ar organizacijomis ir išdėstyti taip: „<...> Doktorantūrą gali vykdyti universitetai arba universitetai kartu su mokslinių tyrimų institutais, **arba universitetai kartu su įmonėmis, įstaigomis ar organizacijomis, kurios atitinka Vyriausybės nustatytus kriterijus**“.

Manome, jog tai leis greičiau ir sėkmingiau paruošti didesnę tyrėjų skaičių, skatins Lietuvos aukštojo mokslo konkurencingumą ir kartu įgalins Lietuvos institucijas vadovautis Europos komisijos parengtais „Novatoriškos doktorantūros principais“.

22. Atkreipiame dėmesį, jog dabartiniame Įstatymo projekte esantis 46 straipsnio 6 punktas prieštarauja 46 straipsnio 3 dalies nuostatoms ir manome, jog jis turėtų būti išbrauktas. Apribojimas doktorantūros studijas vykdyti išimtinai universitetams, neleidžiant į šį procesą įtraukti mokslinių tyrimų institutų ar įmonių, įstaigų ir kitų organizacijų, kaip partnerių, būtų itin žalingas ilgalaikiai Lietuvos mokslo kokybei.

23. 47 straipsnio 3 dalyje atsisakyti numatytų kreditų „žirklių“, paliekant galimybę studentui su aukštąja mokykla nusistatyti tikslų studijų planą ir išdėstyti taip: „<...> Studijų programų iššęstine forma **kiekvienų metų studijų planą nusistato studentas kartu su aukštąja mokykla. vienu metų apimtis turi būti didesnė nei 45 kreditai, o b** Bendra studijų šia forma trukmė neturi būti daugiau kaip **du kartus** ~~pusantro karto~~ ilgesnė negu nuolatinės formos studijos, šioms taikant 60 kreditų normą“.

Atkreipiame dėmesį, jog dabartinė nuostata stipriai riboja studijų lankstumą bei sukuria nepatrauklias sąlygas studentams renkantis iššęstines studijas. Taip pat tokia nuostata nesukuria palankių studijuoti sąlygų jau dirbantiems asmenims.

24. 47 straipsnio 4 dalyje siūlome numatyti galimybę kolegines studijų programas vykdyti ir trejus su puse metų ir išdėstyti taip: „Pirmosios pakopos koleginių studijų programos apimtis yra 180, **210** arba 240 kreditų“.

25. Atkreipiame dėmesį į 47 straipsnio 5 dalį, kurioje numatyta, jog vientisųjų studijų programų pirmoji bakalauro dalis yra lygi 240 kreditų. Tokiu atveju, jei vientisosios studijos vyksta 5 metus, magistro studijų programos daliai lieka 60 kreditų, kas prieštarauja to paties straipsnio 6 dalies nuostatai, jog magistro studijų apimtis turi būti 90 arba 120 kreditų.

26. 48 straipsnio 4 dalį papildyti industrine doktorantūra ir išdėstyti taip: „Trečiosios pakopos studijos vykdomos mokslo, meno ir **industrinėje** doktorantūroje“.

27. 48 straipsnio 5 dalyje išbraukti siūlymą: „ir (arba) mokslui įmonėmis“. Vieną vertus, vertinant visą Įstatymo projektą ši nuostata yra nelogiška, antra vertus tokia formuluotė apriboja industrinės doktorantūros potencialą, todėl siūlydami braukti šią nuostatą, teikiame kompleksinius Įstatymo projekto pakeitimus dėl industrinės doktorantūros.

28. Papildyti 48 straipsnį nauja 7 dalimi ir ją išdėstyti taip: „**Industrinės doktorantūros paskirtis – rengti mokslininkus, kurie gebėtų savarankiškai atlikti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros darbus ir juos komercializuoti. Doktorantūros teisę universitetams kartu su įmonėmis, įstaigomis ar organizacijomis, kurios atitinka Vyriausybės tvarka nustatytus kriterijus, suteikia Švietimo ir mokslo ministerija. Teisę suteikiama remiantis Vyriausybės patvirtintais industrinės doktorantūros nuostatais. Disertaciją apgynusiems asmenims suteikiamas mokslo daktaro laipsnis**“.

29. 53 straipsnio 1 dalį papildyti ir išdėstyti taip: „Akademinę bendruomenę sudaro mokslo ir studijų institucijų studentai, dėstytojai, mokslo darbuotojai, kiti tyrėjai, profesoriai emeritai ir **aukštosios mokyklos alumni**“.

30. 55 straipsnio 1 dalies 11 punktą išdėstyti taip: „išeiti akademinių atostogų **arba sustabdyti studijas**, neprarasdami studento statuso ir teisės po akademinių atostogų **arba studijų stabdymo** tęsti studijas valstybės finansuojamoje studijų vietoje, jeigu joje studijavo išeidami akademinių atostogų **arba stabdydami studijas**“.

31. Atkreipiame dėmesį, jog siūlomoje 56 straipsnio 1 dalyje esanti nuostata, jog studentų atstovybės narius renka visuotinis studentų susirinkimas neatspindi studentų atstovybės, kaip nevyriausybinės jaunimo organizacijos, veikimo principų. Pabrėžiame, jog tapimas nariu nereikalauja rinkimo procedūros. Studentų atstovybėje yra renkami valdymo organai ir atstovai aukštosios mokyklos valdymo organuose. Dalis studentų atstovų (pavyzdžiui, atstovas darbo grupėje) yra deleguojamas vienasmenio arba kolegialaus valdymo organo, todėl atsižvelgdami į tai siūlome 56 straipsnio 1 dalį išdėstyti taip: „Aukštosios mokyklos studentų interesams atstovauja studentų atstovybė, kurios narius renka studentus renka visuotinis studentų susirinkimas (konferencija), remdamasis visuotinio, skaidrumo ir atvirumo principais. **Studentų atstovybės veikla remiasi visuotinio, skaidrumo ir atvirumo principais.** Studentų atstovybė savo veikloje vadovaujasi Asociacijų įstatymu, **savo įstatais** ir kitais teisės aktais, jeigu šis įstatymas nenustato kitaip, taip pat aukštosios mokyklos statutu ir visuotinio studentų susirinkimo (konferencijos) patvirtintais studentų atstovybės įstatais“.

32. 56 straipsnio 3 dalis kartoja LR Asociacijų įstatymo 8 straipsnio nuostatas, todėl yra laikytina pertekline ir ją siūloma išbraukti.

33. 56 straipsnio 4 dalies nuostatos kartoja to paties straipsnio 1 dalies nuostatas, todėl dalį jų siūloma išbraukti. Taip pat atkreipiame dėmesį, jog studentų atstovybės turi ne tik savo įstatus, bet ir kitus procedūras ar tvarkas reglamentuojančius dokumentus – darbo, rinkimų reglamentai – todėl *expressis verbis* nurodyti įstatų nevertėtų, tad siūlome šią dalį išdėstyti taip: „Studentai dalyvauja aukštosios mokyklos valdymo organų, į kuriuos jie deleguojami remiantis visuotinio, skaidrumo ir atvirumo principais, veikloje. Studentų **atstovų skyrimo delegavimo** į aukštosios mokyklos valdymo organus ~~tvarką nustatoma~~ **tvarką nusistato** studentų atstovybės ~~įstatuose~~. Studentų atstovai dalyvauja valdymo organų veikloje sprendžiamojo balso teise“.

34. 56 straipsnio 7 dalį išdėstyti taip: „Studentų atstovybė turi teisę išreikšti savo nuomonę visais studentams rūpimais klausimais. ~~ir aukštosios mokyklos statuto nustatyta tvarka pareikalauti dar kartą apsvarstyti aukštosios mokyklos valdymo organų priimtus sprendimus.~~“ Ir pridėti naują 8 dalį: „**Studentų atstovybė turi teisę vieną kartą vetuoti aukštosios mokyklos priimtą sprendimą. Pasinaudojus šia teise sprendimas turi būti persvarstomas ir gali būti priimtas tik tuo atveju, jei posėdyje už jį pakartotinai balsuoja 2/3 kvalifikuota dauguma**“.

35. 57 straipsnio 3 dalyje išlaikyti aukštosios mokyklos studentų savivaldos autonomijos principą ir išdėstyti taip: „<...> koordinuoja vienijamų aukštųjų mokyklų studentų atstovybių veiklą, **atstovauja vienijamų aukštųjų mokyklų studentų atstovybių** studentų interesams nacionaliniu ir tarptautiniu lygiais remiantis skaidrumo ir atvirumo principais“.

36. Kadangi buvo nuspręsta aukštojo mokslo finansavimo klausimą atsieti nuo dabartinio Įstatymo projekto, neketiname detalizuoti taisytinų 70 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių vietų, bet siūlome šių nuostatų dabartiniame etape nekeisti.

37. 70 straipsnio 9 dalyje numatytas balandžio 2 d. terminas paskelbti valstybės finansuojamų II, III pakopos, rezidentūros vietų skaičių yra vėlyvas ir nematydami jokio racionalaus pagrindimo šio termino nukėlimui, raginame palikti šiuo metu galiojanti kovo 11 d. terminą. Taip pat atkreipiame dėmesį, jog minėtų vietų skaičiaus paskirstymas, siekiant maksimalaus skaidrumo, turėtų likti Vyriausybės prerogatyva. Dėl anksčiau minėtų motyvų iš esmės siūlome nekeisti 70 straipsnio 9 dalies, kol nebus deramai išdiskutuotas aukštojo mokslo finansavimo klausimas. Svarstant rezidentūros finansavimo tvarką, manytume, jog tikslingiausia būtų skirstyti finansavimą pagal programas, kad studentai galėtų neštis gautą krepšelį kur nori, išdėstant punktą: „<...> numato valstybės finansuojamų rezidentūros studijų vietų skaičių pagal studijų programas ~~ir aukštąsias mokyklas~~“.

38. 71 straipsnio 2 dalyje numatyti, jog kompensacija už studijas yra vykdoma ne kas dvejus, o **kas vienerius metus**.

39. 74 straipsnyje įrašyti, darbo grupės metu vienbalsiai priimtą nutarimą – panaikinti valstybės remiamas paskolas ir grąžinti visų rūšių paskolų administravimą Valstybiniam studijų fondui.

40. 76 straipsnio 3 dalies 3 punktą patikslinti ir išdėstyti taip: „**studentų stipendijoms studentams skatinti**“. Manome, jog tai galėtų pažaboti dalies aukštųjų mokyklų piktnaudžiavimą, traktuojant šį punktą kaip bet koki studentų skatinimą, bet kokiomis formomis.

41. 77 straipsnio 9 dalyje būtina numatyti, jog finansavimą mokslinėms stažuotėms, tarptautinėms konferencijoms gali gauti ir jaunieji mokslininkai, tad siūlome šią dalį išdėstyti taip:

„Dėstytojai, mokslo darbuotojai, kiti tyrėjai ir **doktorantai bei magistrantai** gali gauti valstybės paramą mokslinėms stažuotėms, taip pat paramą dalyvauti mokslinėse konferencijose užsienyje, dėstyti užsienio mokslo ir studijų institucijose. <...> Dėstytojams, mokslo darbuotojams, kitiems tyrėjams ir **doktorantams**, vykstantiems į mokslines stažuotes užsienyje pagal tarptautines sutartis, valstybės parama skiriama Vyriausybės nustatyta tvarka“.

42. 83 straipsnio 1 dalį papildyti nuostata, kuri leistų paprasčiau aukštosios mokyklos nuosavybės teise valdomą turtą perduoti studentų atstovybei ir išdėstyti taip: „<...> gavus Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos sutikimą Vyriausybės nustatyta tvarka, **išskyrus atvejus, kai toks turtas yra perduodamas aukštosios mokyklos studentų atstovybei jos akademinėms ir socialinėms funkcijoms, numatytoms įstatuose, įgyvendinti**“.

Taip pat norime atkreipti dėmesį, jog iš esmės neteikėme jokių pastabų dėl trumposios pakopos, profesinės magistrantūros studijų, nes manome, jog darbo grupėje išdiskutuoti šioms klausimams laiko buvo nepakankamai ir dėl šios priežasties nėra iki galo aišku, koks siūlomų pakeitimų tikslas. Taip pat visai neaišku kaip turėtų ir galėtų veikti studentų priėmimas į studijų kryptis, o ne programas, todėl šiuo klausimu taip pat manome, jog trūksta informacijos akademinėi bendruomenei ir dėl šios priežasties atsisakome priimti vieną ar kitą išankstinę poziciją šiais klausimais.

Išreiškiame apgailėstą, jog nemaža dalis nuostatų, kurios buvo aptartos darbo grupės formate, rengiant Įstatymo projektą, įgavo kitokią formą, idėją ar realizavimo mechanizmą. Suprasdami svarstomo dokumento svarbą Lietuvos aukštajam mokslui ir galimą teigiamą (ir neigiamą) jo įtaką, nepritariame dabartiniam Įstatymo projekto variantui, kol projektas iš esmės nebus peržiūrėtas ir nebus atsižvelgta pastabas.

Vilniaus universiteto Studentų atstovybės

Prezidentė

Inga Kalpakovaitė